

Agnieszka Metelska

Przegląd czasopism prawniczych

Palestra 49/11-12(563-564), 236-240

2004

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PRZEGLĄD CZASOPISM PRAWNICZYCH

Państwo i Prawo, nr 10, 2004 r.

„Status prawny własności poniemieckiej w Polsce” jest gorącym tematem z zakresu prawa i polityki, którego różnorodnie aspekty analizuje Jan Szachułowicz. Autor omawia sprawę w dwóch płaszczyznach: pozycję prawną własności poniemieckiej na obszarach Polski przedwojennej – opuszczonych przez okupanta – oraz pozycję prawną nieruchomości na obszarach Ziem Odzyskanych. Pierwsze zagadnienie zostało objęte trzema aktami prawnymi: dekretem z 2 marca 1945 r. o majątkach opuszczonych i porzuconych, który został zastąpiony ustawą z 6 maja 1945 r. o tej samej nazwie, która wprowadziła jedynie zmiany kosmetyczne. Następnym aktem prawnym był dekret z 28 czerwca 1946 r. o odpowiedzialności karnej za odstępstwo od narodowości w czasie wojny 1936–1945 na obszarze województwa dolnośląskiego. Ustawodawca wydał ponadto dekret z 8 marca 1946 r. o majątkach opuszczonych i poniemieckich, który uchylił ustawę z 6 maja 1945 r. Autor podkreśla, że dekret o majątkach opuszczonych i poniemieckich stał się źródłem prawa wyczerpująco zamykającym regulację prawną majątków poniemieckich położonych na obszarach należących do Polski przed wybuchem wojny. Po Konferencji Poczdamskiej dekretem Polski Ludowej z 13 listopada 1945 r. o zarządzie Ziem Odzyskanych określono zakres terytorialny i rozciągnięto ustawodawstwo polskie na ten obszar. Dekretem z 8 marca 1946 r. o majątkach opuszczonych i poniemieckich przesądzono także o losach prawnych własności nieruchomości położonych na przysporzonych terenach. W konkluzji autor stwierdza, że sprawę granicy polsko-niemieckiej i roszczeń przesiedlonych za utracone nieruchomości należy uznać definitywnie za prawnie zakończone, a niemieckie żądania odszkodowawcze za bezzasadne. Cezary Kosikowski zajmuje się „Nowymi regulacjami prawnymi w zakresie swobody działalności gospodarczej”. Ustawa z 1999 r. Prawo działalności gospodarczej została prawie w całości zastąpiona ustawą z 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej. Autor uważa, że omawiana ustawa wraz z ustawą wprowadzającą przynoszą rozczarowanie wszystkim, którzy poważnie traktowali deklaracje przedstawicieli rządu oraz wierzyli w ich medialne oświadczenia. Rozmachu, jakiego nabrano na początku prac (planowano tytuł – „ustawa o wolności gospodarczej”), nie widać w produkcie końcowym. Jest on bliższy większej nowelizacji dotychczasowego Prawa działalności gospodarczej niż nowemu i kompleksowemu uregulowaniu problemów przedsiębiorczości.

Przegląd Sądowy, nr 10, 2004 r.

„Przestępstwo o charakterze terrorystycznym w art. 115 § 20 k.k.” jest nową kategorią sprawców w polskim prawie karnym. Oktawia Górniok przypomina, że nazwy „zorganizowana grupa” i „związek przestępczy” funkcjonują w polskim prawie karnym od dłuższego czasu: „grupa” – od 1953 r., „związek” – od 1932 r. Nowela z 16 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny wprowadziła jeszcze jedną kategorię: przestępstwa o charakterze terrorystycznym. Wielka Encyklopedia Prawa charakteryzuje „terroryzm” w trzech płaszczyznach: całościowej, kryminalistycznej i politycznej. Złożoność przedmiotu dobrze oddaje myśl Arystotelesa: „Nie możemy (...) być bardziej dokładni niż na to pozwala natura przedmiotu, z którym mamy do czynienia. Sztuczna jasność przynieść może więcej szkody niż uczciwa, celowa wieloznaczność”. Autorka sądzi, że ustawodawca wziął pod uwagę w § 20 art. 115 k.k. między innymi to ostrzeżenie i wprowadził wiele elementów o charakterze wartościującym, wybitnie ocennym. Jednakże przy konstrukcji wyjaśniającej charakter przestępstwa, w której kreujący element stanowią jego cele, trudno ostro wytyczyć i ustabilizować krąg przestępstw o charakterze terrorystycznym. Szczególnie wówczas, gdy popełnione przestępstwo celu takiego nie zrealizowało. Ustalanie bowiem ściśle określonych jego elementów pozostanie nadal wysoce uprawdopodobnionym domniemaniem, trudnym do konfrontowania z rzeczywistością. Danuta Tarnowska pisze o „Przesłuchaniu pokrzywdzonego przestępstwem określonym w rozdziale XXV k.k., który w chwili czynu nie ukończył 15 lat (art. 185a k.p.k.)”. Autorka przypomina, że prawna zdolność do występowania w roli świadka nie zależy ani od wieku, ani od zdolności do działań prawnych w sensie określonym przez prawo cywilne. Istotna jest faktyczna zdolność do stania się świadkiem, a więc zdolność postrzegania i przekazywania informacji. Nowelizacja z 10 stycznia 2003 r. kodeksu postępowania karnego w art. 185a ustanawia szczególny tryb przesłuchania pokrzywdzonego, który w chwili czynu nie ukończył 15 lat.

Osobną kwestię stanowi taktyka przesłuchania świadka-dziecka i ocena jego zeznań. Wspomniana nowelizacja przewiduje dalszą ochronę małoletniego świadka, stanowiąc, że sąd może wyłączyć jawność całości lub części rozprawy na czas przesłuchania świadka, który nie ukończył 15 lat.

Glosa – Przegląd Prawa Gospodarczego, nr 10, 2004 r.

Magdalena Kastelik zastanawia się nad „Pojęciem *interes publiczny* w orzecznictwie Sądu Antymonopolowego”. Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów nie definiuje bowiem wyraziście pojęcia „interes publiczny”. Należy więc dokonać analizy orzecznictwa Sądu Antymonopolowego (obecnie Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów). Ustawa antymonopolowa nie ma bowiem zastosowania, kiedy dochodzi do naruszenia interesu prywatnego. Autorka analizuje, czy pojęcie „interes publiczny” może być rozpatrywane w kategoriach prawnych, a jeżeli tak, to czy można je uznać za instytucję prawa materialnego i prawa procesowego, czy tylko za jedną z nich. W podsumowaniu artykułu pojawia się próba uściślenia zagadnienia: interes publiczny jest naruszony, kiedy skutkami praktyk ograniczających konkurencję jest dotknięty szerszy krąg uczestników rynku, albo kiedy wywołują one inne niekorzystne zjawiska dla wszystkich uczestników rynku, a nie wyłącznie dla jed-

nego, pojedynczego podmiotu. Dawid Sobczyński zajmuje się „Konglomeratami finansowymi – nowym wymiarem nadzoru nad instytucjami finansowymi w Unii Europejskiej”. Autor podkreśla, że budowa jednolitego rynku finansowego UE obejmuje wiele wymiarów, takich jak wprowadzenie wspólnej waluty, harmonizowanie systemów płatności, finansowych usług transgranicznych, normowanie działalności instytucji kredytowych, ubezpieczeniowych i finansowych. Wspólny, skonsolidowany obszar finansowy stworzył nową kategorię graczy europejskiego rynku – konglomeraty finansowe. Jest to grupa skupiająca banki i instytucje ubezpieczeniowe oraz firmy inwestycyjne, składające się z ugrupowania spółek mających wspólny akcjonariat, których wyłączna lub dominująca działalność polega na świadczeniu usług w co najmniej dwóch z trzech sektorów finansowych (bankowym, ubezpieczeniowym, papierów wartościowych). Parlament Europejski przyjął 16 grudnia 2002 r. dyrektywę 2002/87/WE w sprawie nadzoru uzupełniającego nad instytucjami kredytowymi, przedsiębiorstwami ubezpieczeniowymi i firmami inwestycyjnymi wchodzącymi w skład konglomeratu finansowego. Dyrektywa jest kolejnym przykładem legislacyjnego wysiłku UE mającego na celu zaspokojenie potrzeb wciąż rozwijającego się wspólnotowego sektora finansowego. Jerzy Akińcza przestrzega przed czynem nieuczciwej konkurencji, którego istotą jest posłużenie się przez przedsiębiorcę narzędziem w postaci „wielkiej wygranej”. Autor w artykule „Przyrzeczenie wielkiej wygranej – ochrona praw konsumenta” podkreśla, że jest to główne narzędzie nieuczciwych praktyk podmiotów prowadzących sprzedaż na odległość. Ww. oferta jest zabiegiem marketingowym polegającym na przeprowadzeniu loterii (bądź innej czynności o podobnym charakterze), zmierzającej do wyłonienia osoby nagrodzonej. Sama możliwość wzięcia udziału w tego rodzaju loterii jest – wbrew pierwotnemu wrażeniu często towarzyszącemu konsumentowi – uwarunkowana dokonaniem zakupu. Czyn taki został ujęty w sposób normatywny w art. 16 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.

Przegląd Prawa Handlowego, nr 10, 2004 r.

Po 1 maja 2004 r. w zasadniczy sposób zmieniły się zasady uznawania obcych certyfikatów po akcesji Polski do UE. Barbara Pabin w artykule „Europejskie certyfikaty” próbuje w sposób przejrzysty przedstawić przepisy regulujące równoważne traktowanie certyfikatów wydawanych przez podmioty należące do Wspólnoty i spoza jej terytorium. Krystyna Szczepanowska-Kozłowska w artykule „Wspólnotowy znak towarowy” koncentruje się na regulacji europejskiej w tej dziedzinie. Jest to przykład rozwiązania, które zrywa z tradycyjnie pojmowaną zasadą terytorializmu ochrony praw własności przemysłowej. Wspólnotowy znak towarowy, podobnie jak wspólnotowy wzór przemysłowy, jest jednolitym tytułem ochronnym, którego rejestracja jest skuteczna na terytorium całej wspólnoty. Za datę faktycznego rozpoczęcia funkcjonowania systemu wspólnotowego znaku towarowego przyjmuje się 1 kwietnia 1996 r. Właściwym organem do rejestracji wspólnotowych znaków towarowych jest Urząd Harmonizacji Rynku Wewnętrznego (OHIM) w Alicante. „Dywidenda z akcji spółki publicznej” jest jednym z podstawowych praw przysługujących akcjonariuszowi spółki akcyjnej. Magdalena Rośniak-Rutkowska podkreśla, że wynika ono wprost z ustawy i dlatego nie można go akcjonariuszowi odebrać ani mocą statutu, ani drogą uchwały walnego zgromadzenia. Może się jednak zdarzyć, że dywidenda nie zostanie

wypłacona: jeżeli spółka nie wypracuje zysku za dany rok obrotowy albo walne zgromadzenie akcjonariuszy rozporządzi zyskiem w inny sposób. Na przykład przeznaczy go w całości na podwyższenie kapitału zakładowego.

***Monitor Prawniczy*, nr 21, 2004 r.**

Pogląd, że państwo ponosi odpowiedzialność za szkody wyrządzone w związku z wykonywaniem swych funkcji władczych, długo i opornie torował sobie drogę w PRL, zanim znalazł uznanie w ustawie z 15 listopada 1956 r. o odpowiedzialności państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszy państwowych. Zbigniew Radwański analizując „Zmiany w k.c. dotyczące odpowiedzialności organów wykonujących władzę publiczną” zajmuje się nie tylko kontekstem historycznym. Bardziej interesuje go ustawa z 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, której celem było uregulowanie odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przy wykonywaniu władzy publicznej. Nowela zawiera nową regulację prawną w obrębie art. 417–421 Kodeksu cywilnego, a zmiany wynikają m.in. z orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z 4 grudnia 2001 r. Autor wyszczególnia podmioty prawa cywilnego ponoszące odpowiedzialność odszkodowawczą za wspomniane działania lub zaniechania: osoby prawne wykonujące z mocy prawa władzę publiczną (w szczególności Skarb Państwa oraz jednostki samorządu terytorialnego), osoby prawne – którym zlecono wykonywanie zadań z zakresu władzy publicznej na podstawie porozumienia (w szczególności jednostki samorządu terytorialnego). Sławomir Cieślak zastanawia się nad „Wpływem nowelizacji k.p.c. na stopień sformalizowania postępowania cywilnego”. W dniu 2 lipca 2004 r. uchwalono ustawę o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw. To kolejny etap przekształcania polskiego modelu postępowania cywilnego w postępowanie typu liberalnego. Nowelizacja przyniosła zmiany w zakresie realizacji fundamentalnych zasad procesowych np. odnoszących się do poznania prawdy w procesie. Analizując zmiany stopnia sformalizowania postępowania cywilnego autor bierze po uwagę dwa kryteria: zmianę stopnia szczegółowości regulacji formy, miejsca i czasu poszczególnych czynności postępowania. Drugim jest stopień rygoryzmu procesowego związanego z niezachowaniem wymagań prawnych stawianych czynnościom postępowania. „Reprezentowanie klienta przez prawnika zagranicznego w postępowaniu przed sądami i innymi organami władzy publicznej” jest przedmiotem rozważań Zenona Klatki. Z dniem uzyskania przez Polskę członkostwa UE weszły w życie dotąd nieobowiązujące przepisy ustawy z 5 lipca 2002 r. o świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej na terenie RP. Tym samym nastąpiło zróżnicowanie sytuacji prawnej prawników z UE oraz spoza UE. Autor szczegółowo przedstawia zasady reprezentacji klienta przez prawnika zagranicznego w postępowaniu przed sądami i innymi organami władzy publicznej.

***Praca i Zabezpieczenie Społeczne*, nr 10, 2004 r.**

Związki państwa z dziedziną stosunków pracy cechuje złożoność wynikająca z wielości ról spełnianych przez państwo w życiu gospodarczym, którego fragment stanowi sfera stosunków pracy. Jerzy Wratny w artykule „Państwo jako regulator stosunków pracy – tenden-

cje zmian” przedstawia zmieniającą się rolę państwa w tym zakresie – w okresie III RP. Jednocześnie porównuje tę rolę z czasami realnego socjalizmu. Szczególną uwagę poświęca pozycji układów zbiorowych pracy oraz funkcjonowaniu Trójstronnej Komisji ds. Społeczno-Gospodarczych, wskazując na niekonsekwencje dokonujących się przemian. „Indywidualne konta emerytalne” są nową instytucją systemu zabezpieczenia emerytalnego w Polsce. IKE, czyli indywidualne konta emerytalne, oferowane są w ramach tzw. III filaru od 1 września 2004 r.

Kamil Antonów, autor artykułu, koncentruje się przede wszystkim na prawnych aspektach funkcjonowania IKE, tzn. zasadach i trybie założenia konta, warunkach wypłat i zwrotu środków z IKE, relacji pomiędzy IKE a pracowniczymi programami emerytalnymi (PPE). Podano również przykłady wewnętrznych regulacji instytucji finansowych prowadzących IKE (zakładów ubezpieczeń na życie i funduszy inwestycyjnych). Ustawowa regulacja tej materii oraz zastosowane preferencje podatkowe powodują, że IKE może stać się konkurencyjnym produktem oszczędnościowym. Zdecydują o tym czynniki społeczno-ekonomiczne, takie jak poziom dochodów i bezrobocie, inflacja, rozwój rynku kapitałowego czy przywiązanie do tradycyjnego, publicznego zabezpieczenia emerytalnego.

Opracowała: *Agnieszka Metelska*